

Комітет Верховної Ради України
з питань правоохоронної
діяльності

Рішення Комітету щодо
експертного висновку
до законопроекту № 13599

Згідно зі статтею 93 Регламенту Верховної Ради України, відповідно до предмета відання і за дорученням Голови Верховної Ради України, Комітет для підготовки експертного висновку щодо відповідності вимогам антикорупційного законодавства, розглянув проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо посилення захисту прав людини під час проведення обшуку» (реєстр. № 13599), поданий народним депутатом України Южаніною Н.П. та іншими народними депутатами України.

Відповідно до пояснювальної записки проект Закону розроблений з метою забезпечення законності у ході проникнення до житла особи та унеможливлення проведення незаконних обшуків.

У проекті Закону виявлено положення, що містять корупціогенні фактори.

Положення проекту Закону створюють перешкоди для ефективного розслідування корупційних злочинів Національним антикорупційним бюро України та суперечать антикорупційному законодавству.

По-перше, можливість вчинення процесуальних дій та подальшого використання зібраних доказів ставиться у залежність від первинної кваліфікації кримінального правопорушення. Також Національне антикорупційне бюро України позбавляється можливості оперативного реагування щодо переважної більшості злочинів, що належать до його підслідності.

Так, проектом Закону звужується перелік випадків, коли слідчий, дізнавач чи прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи у зв'язку з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, а саме для можливості проведення таких процесуальних дій визначається вичерпний перелік злочинів (зміни до ч. 3 ст. 233 Кримінального процесуального кодексу

України). Це створює ситуацію, за якої правомірно вилучені під час обшуку речі та документи можуть бути визнані недопустимими доказами у разі подальшої перекваліфікації дій підозрюваного (здійснення обвинувачення за іншою статтею Кримінального кодексу України, яка відсутня у переліку).

Крім того, до вказаного переліку злочинів запропоновано включити лише 2 злочини з 14, які віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Внаслідок цього такі кримінальні правопорушення, як легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), незаконне збагачення (ст. 268-5 КК України) залишаються без можливості оперативного реагування (зокрема, проведення обшуку без ухвали слідчого судді), навіть у разі отримання детективами інформації щодо ризику знищення доказів.

По-друге, проект Закону створює можливість втручання у діяльність антикорупційних органів та нівелювання результатів невідкладних обшуків, проведених Національним антикорупційним бюро України (далі – НАБУ), поза судовим контролем Вищого антикорупційного суду (далі – ВАКС).

Так, змінами до частини першої статті 206 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, щодо якої були здійснені процесуальні дії без ухвали суду, що потребують судового підтвердження, зокрема обшук, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи.

Запропонована норма не враховує виключну підсудність ВАКС та не містить відповідних винятків. Незважаючи на те, що після невідкладного обшуку, проведеного НАБУ, слідчий, прокурор має звернутися до слідчого судді ВАКС, ухвалу про забезпечення прав особи зможе постановити слідчий суддя будь-якого суду, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває така особа. Тобто ухвалу, зокрема щодо неправомірності вилучення речей і документів та необхідності їх повернення власнику, наслідком якої є втрата зібраних матеріальних доказів, може бути прийнято не лише суддями ВАКС.

Запропонована норма створює ризик втручання в роботу антикорупційних правоохоронних органів з боку судів, до юрисдикції яких не віднесені справи, підслідні НАБУ, без врахування виключної підсудності ВАКС щодо таких справ.

Крім того, відсутність чітких критеріїв для ухвалення рішення слідчого судді про забезпечення прав особи створює ризики вибіркового застосування та неоднакової практики.

Керуючись положеннями пункту 3 частини першої статті 16 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», частини першої статті 93 Регламенту Верховної Ради України, Комітет на своєму засіданні 16 грудня 2025 року (протокол № 198) дійшов висновку та прийняв рішення, що проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України

щодо посилення захисту прав людини під час проведення обшуку» (реєстр. № 13599) не відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Голова Комітету

Анастасія РАДІНА

